

STANOVISKA

VÝBOR REGIONŮ

122. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 22. A 23. BŘEZNA 2017

Stanovisko Evropského výboru regionů – Směrem k udržitelné politice EU v oblasti potravin, která vytváří pracovní místa a růst v regionech a městech Evropy

(2017/C 272/04)

Zpravodaj: Arno Kompatscher (IT/ELS), předseda vlády autonomní provincie Bolzano a člen regionální rady

POLITICKÁ DOPORUČENÍ

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ (VR),

Společná a dlouhodobá vize ve všech relevantních oblastech politiky

1. vyzývá k tomu, aby byla vypracována komplexní a udržitelná politika EU v oblasti potravin, která bude koncipována demokraticky a na základě společné a dlouhodobé vize, bude vycházet z nejnovějších vědeckých poznatků a bude v souladu s přístupem víceúrovňové správy, díky čemuž se bude k otázkám produkce potravin a výživy přistupovat komplexnějším způsobem, budou podporovány udržitelnější modely produkce a spotřeby, budou propojeny různé oblasti politiky – mimo jiné produkce potravin, zemědělství, životní prostředí, zdraví, spotřebitelská politika, zaměstnanost a rozvoj venkova – a budou vytvářena pracovní místa a růst v regionech a městech Evropy. Vyzývá Evropský parlament a Komisi, aby ve spolupráci s VR zahájily společný pilotní projekt s cílem usnadnit vypracování udržitelné politiky EU v oblasti potravin;
2. zdůrazňuje, že je nutné nalézt rovnováhu mezi zachováním potřebné flexibility, aby nebyl k politice v oblasti potravin uplatňován uniformní přístup a aby se zamezilo její nacionalizaci. Větší soudržnost právních předpisů pomůže zajistit bezpečnost spotřebitelů, účinné fungování vnitřního trhu a dodržování zásady subsidiarity;
3. vyzdvihuje význam vertikální integrace politiky v oblasti potravin v souladu s kritérii udržitelnosti, aby byla zajištěna jednotnost na místní, celostátní, regionální a mezinárodní úrovni. Je všeobecně známo, že potravinové systémy a související otázky (environmentální, sociální a hospodářské) mají specifický, místní rozměr. Města a regiony tudíž mohou sehrát klíčovou roli při řešení problémů potravinových systémů, což by mělo být při koncipování udržitelné politiky EU v oblasti potravin zohledněno;
4. zdůrazňuje, že je důležité formulovat obecnou evropskou vizi a strategii pro zajištění spolehlivých, bezpečných a udržitelných dodávek potravin z hlediska jakosti, cenové dostupnosti a množství a v souladu s kritérii udržitelnosti. Takováto politika EU v oblasti potravin by měla být založena na komplexním přístupu, což by umožnilo zohlednit globální povahu potravinových řetězců, včetně zemědělství, zpracování potravin, životního prostředí a zdraví. Komise by měla zajistit, aby byly všechny relevantní právní předpisy a finanční pobídky EU v souladu s touto vizí a strategií;

5. opakuje svou výzvu k vypracování takové politiky EU v oblasti potravin, která bude podporovat udržitelné výrobní postupy pro evropské zemědělství, usilovat o dosažení meziodvětvové synergie v oblasti potravin a životního prostředí, včetně zemědělské a rybářské politiky, politiky v oblasti klimatu a energetiky, regionální politiky a politiky v oblasti výzkumu ⁽¹⁾;

6. upozorňuje na to, že v rozhodnutích týkajících se přírodních zdrojů není náležitě zohledňován význam ekosystémů. Environmentální náklady jsou momentálně při produkci potravin externalizovány, což má za následek, že se potraviny vyrobené udržitelnějším způsobem zdají být dražší, především kvůli vyšším výrobním nákladům. Koncepce ekosystémových služeb naopak skýtá významnou příležitost pro vypracování politického rámce, který podpoří uvážlivé využívání biologické rozmanitosti a dalších přírodních zdrojů. Náklady spojené s onemocněními způsobenými stravováním a s poškozením vod, půdy, volně žijících živočichů a klimatu jsou v současnosti považovány za *externality*. Jako takové nejsou zohledňovány v konečných cenách potravin, bez ohledu na to, že na ně nepřímo (a často nevědomky) doplácí celá společnost. Z tohoto důvodu by měla Evropská komise podporovat uskutečňování opatření, která umožňují odrážet skutečnou cenu potravin, s cílem podpořit udržitelnou ekonomiku;

7. opakuje, že je třeba posílit vazby mezi různými odvětvími souvisejícími s potravinami, jako jsou například energetika, lesnictví, mořské zdroje, voda, odpady, zemědělství, změna klimatu, věda a výzkum a využívání půdy, neboť všechna hrají zásadní úlohu při dosahování udržitelného růstu ⁽²⁾. V tomto přístupu je třeba zohlednit oběhové hospodářství EU a další mezinárodní rámce, v nichž lze maximalizovat příležitosti pro inovace;

8. vyzdvihuje význam určitých území v EU pro zachování a další rozvoj udržitelných potravinových systémů – jde například o horské regiony, které mají dlouhou tradici, pokud jde o produkci potravin ve složitých přírodních podmínkách;

9. zdůrazňuje důležitost dalšího přezkumu společné zemědělské politiky (SZP) EU, aby byli k udržitelnému způsobu produkce pobízeni nejenom zemědělci, ale také výrobci potravin, a to například tím, že bude zaručeno důsledné používání unijního mechanismu podmíněnosti, v jehož rámci je výrobcům, kteří dodržují standardy týkající se životního prostředí a dobrých životních podmínek zvířat, poskytována podpora příjmu;

10. domnívá se, že do koncipování komplexnější politiky v oblasti potravin v souladu s kritérii udržitelnosti musí být zahrnuta stávající politika v oblasti energie z obnovitelných zdrojů. V tomto ohledu je důležité vypracovat opatření, která podpoří výrobu biopaliv, jež nekonkurují potravinářským plodinám, a současně budou v dlouhodobém horizontu a pro podniky a pracovníky předvídatelným způsobem odrazovat od výroby neudržitelných biopaliv první generace, jež se vyrábějí z potravinářských surovin (například z rostlinných olejů);

11. v zájmu udržení růstu EU doporučuje, aby byly se třetími zeměmi a dalšími regiony světa uzavřeny dohody o volném obchodu, které budou v souladu s domácí agroekologickou produkcí v EU, a budou tedy silně zaměřeny na aspekty týkající se životního prostředí a udržitelnosti. Toto opatření by zajistilo, aby uplatňování přísných požadavků na potravinový řetězec v EU nevedlo pouze k přemístění potravinářské výroby;

12. zdůrazňuje výzvu Organizace OSN pro výživu a zemědělství k tomu, aby bylo v odvětví zemědělství více zohledňováno snižování rizika katastrof a posilování odolnosti, zejména v těch regionech, v nichž často dochází ke katastrofám a v nichž hraje zemědělství důležitou roli;

Zdravý ekosystém podporující produktivitu a odolnost zemědělství

13. vyzdvihuje význam zdravé, živé půdy, která je základním předpokladem pro zabezpečení potravin a zachování biologické rozmanitosti. Za stěžejní součást udržitelné politiky EU v oblasti potravin by měly být pokládány zejména kroky na podporu diverzifikace pěstovaných druhů, extenzivního, integrovaného a ekologického zemědělství a vyšších standardů v oblasti dobrých životních podmínek zvířat. Uskutečnění těchto klíčových cílů přispěje rovněž k obnovení důvěry občanů v evropský projekt;

⁽¹⁾ Legislativní návrhy k reformě společné zemědělské politiky a politiky rozvoje venkova po roce 2013 (CDR 65/2012).

⁽²⁾ Usnesení k tématu Udržitelné potraviny (CDR 3306/2015).

14. zdůrazňuje, že je nutné podněcovat a podporovat (i finančně) rozvoj systémů drobné zemědělské výroby, obzvláště ve znevýhodněných oblastech a na okrajích měst. Systém drobné zemědělské výroby představuje jednoduchý a dostupný nástroj pro místní orgány, který mohou využít při řešení řady praktických otázek, včetně sociálních nerovností, environmentálních výzev a zdravotních problémů. Kromě toho tyto systémy mohou zajistit, aby byly v oblastech na okraji měst udržitelným způsobem produkovány místní, čerstvé, sezónní a zdravé potraviny, jež budou dostupné i pro rodiny s nízkými příjmy. Systémy drobné zemědělské výroby byly označeny za sociálně odpovědný model, který bere ohled na životní prostředí, redukuje množství obalových materiálů a plýtvání potravinami, snižuje emise CO₂ a podporuje udržitelné výrobní postupy⁽³⁾. V tomto ohledu mají tyto systémy, zejména krátké řetězce pro dodávku zemědělských produktů, příznivý vliv na místní ekonomiku a zaměstnanost;

15. připomíná význam krátkých dodavatelských řetězců pro zvýšení environmentální udržitelnosti dopravy mezi různými místy spotřeby. V případě delších vzdáleností se totiž zvětšuje i negativní dopad z hlediska znečištění, které způsobují dopravní prostředky;

16. opakuje svou výzvu k úspornější spotřebě vody, energie, fosilních paliv, hnojiv a přípravků na ochranu rostlin v systémech zemědělské výroby⁽⁴⁾;

17. znovu upozorňuje na to, že skutečnost, že se zemědělským povoláním nevěnuje dost mladých lidí, ohrožuje hospodářskou udržitelnost venkovských oblastí. Podpora mladých zemědělců je nezbytným předpokladem pro udržení zemědělství v celé EU a zachování venkovských oblastí⁽⁵⁾;

18. zdůrazňuje, že regionální a místní dodavatelské řetězce umožňují podporovat udržitelnou politiku v oblasti potravin, která oceňuje typickou kvalitu, tradice a hospodářské a kulturní dědictví. V těchto řetězcích mají pro mnohé obce a regiony zásadní význam zejména řemeslné podniky, které přispívají k propagaci a úspěchu na zahraničních trzích;

19. opakuje svou výzvu k zavedení „proteinového plánu“ na evropské úrovni s cílem podpořit v Evropě produkci bílkovinných plodin a luštěnin, aby tak byla snížena závislost na dovozu sóji a zabezpečena soběstačnost evropských chovů v oblasti proteinů a aby se snížilo používání syntetických dusíkatých hnojiv a zvýšila se úrodnost půdy⁽⁶⁾;

20. zdůrazňuje význam opylovačů a žádá, aby byla přijata opatření na ochranu opylujícího hmyzu, k nimž patří například menší používání škodlivých pesticidů a zachovávání rozmanitosti plodin;

21. vyzývá Evropskou komisi, aby zintenzivnila svou podporu v oblasti dobrých životních podmínek zvířat a ekologicky šetrných zemědělských a výrobních postupů tím, že vypracuje opatření s cílem zabránit nadbytečné produkci statkových hnojiv a emisím z přepravy. Současně je rovněž důležité podporovat systémy, jež jsou příznivé pro dobré životní podmínky zvířat, a to odpovídajícím zadáváním veřejných zakázek a prováděním dalších vhodných opatření. Obecně je třeba podporovat lepší postupy při chovu hospodářských zvířat, v jejichž rámci budou méně používána antibiotika a bude brán ohled na dobré životní podmínky zvířat;

22. domnívá se, že ekologické zemědělství je nástrojem, který umožňuje zachytit v půdě větší množství uhlíku, snížit spotřebu vody na zavlažování a omezit znečištění půdy, ovzduší a vody chemickými látkami, jako jsou pesticidy;

23. podporuje rozvoj alternativních potravinových sítí, včetně farmářských trhů, místních potravin, ekologických produktů a produktů pocházejících ze spravedlivého obchodu. Obzvláště farmářské trhy představují komunitně pořádané trhy, které jsou důležitým místem pro setkávání lidí a na nichž místní výrobci spotřebitelům přímo nabízejí zdravé a velmi kvalitní potraviny za spravedlivé ceny a garantují jim, že byly vyrobeny environmentálně udržitelným způsobem. Mimoto tím zachovávají gastronomickou kulturu místní komunity a pomáhají ochránit biologickou rozmanitost;

⁽³⁾ Usnesení k tématu Udržitelné potraviny (CDR 3306/2015).

⁽⁴⁾ Stanovisko z vlastní iniciativy Budoucnost SZP po roce 2013 (CDR 127/2010).

⁽⁵⁾ Stanovisko z vlastní iniciativy Podpora mladých evropských zemědělců (COR-2016-05034-00-00-AC-TRA).

⁽⁶⁾ Legislativní návrhy k reformě společné zemědělské politiky a politiky rozvoje venkova po roce 2013 (CDR 65/2012).

Přístup ke zdravé stravě, zejména pro rodiny s nízkými příjmy

24. zdůrazňuje, že je nutné zavést dlouhodobé programy v oblasti zdraví, jež budou zaměřeny na obezitu a onemocnění zapříčiněná způsobem stravování a budou podporovat dostupnost místních, čerstvých a sezónních potravin. Tyto programy mohou být zvláště účinné, pokud budou určeny veřejným institucím (jako jsou školy a nemocnice) a budou prováděny v těch městských oblastech, které mají značné problémy s obezitou, absencí venkovských trhů a omezeným přístupem k čerstvým potravinám. Je namístě poznamenat, že tyto programy skýtají dvojí příležitost k tomu, aby byli spotřebitelé pobídnuti nejenom k přechodu na nutričně hodnotnou a zdravou stravu, ale také k upřednostňování místních, čerstvých a sezónních potravin;

25. doporučuje omezit nárůst obezity tím, že budou podporovány stále informační kampaně v souladu s víceúrovňovým přístupem, jejichž cílem bude přimět spotřebitele k tomu, aby konzumovali spíše potraviny rostlinného původu s vysokým podílem ovoce a zeleniny, což umožní snížit celosvětovou spotřebu masa, tuků a cukru, a aby nakupovali místní či regionální, čerstvé a sezónní potraviny vyrobené pomocí udržitelných výrobních postupů. Tento krok má nesmírný význam, zejména v těch evropských městech, která se potýkají s nedostatkem potravin. Ve městech se vedle sebe setkáváme s nedostatkem potravin a obezitou (dvojí zátěž způsobená špatnou výživou), což dokládá například rostoucí počet osob, jež využívají potravinových bank a jídelen pro sociálně slabší skupiny obyvatel;

26. vítá zavádění iniciativ a podmínek, jež omezují zbytečnou byrokracii, která brání hospodářskému oživení a rozdělování zdravých potravin těm, kdo tuto pomoc potřebují;

Jednotné definice, postupy a praktická opatření

27. žádá, aby byly definovány veškeré pojmy týkající se udržitelných potravinových systémů, včetně zemědělské produkce potravin, zpracování potravin a způsobů stravování. Jedná se o základní předpoklad pro určení postupu při formulování společné a ucelené politiky EU v oblasti potravin. Měly by být zpřístupněny vhodné nástroje, aby bylo zajištěno účinné provádění politických opatření;

28. zdůrazňuje, že je nutné stanovit jednotné postupy pro shromažďování a předávání údajů o environmentálním dopadu potravinářských výrobků, včetně plýtvání potravinami, s cílem zajistit porovnatelnost údajů z jednotlivých členských států a vyčíslit environmentální a sociální náklady spojené s určitými potravinářskými výrobky či způsoby stravování;

29. vyzdvihuje význam podpory výměny osvědčených postupů, sdílení údajů o environmentálním dopadu potravin a transparentnějšího a přístupnějšího poskytování informací celému potravinovému řetězci, včetně spotřebitelů. Využívání osvědčených postupů a pokynů je nezbytné pro to, aby se podpořilo přijímání odpovídajících udržitelných opatření tím, že budou místním orgánům poskytovány dostatečné informace pro provádění těchto programů;

30. zdůrazňuje, že je nutné zvýšit transparentnost označování potravin, včetně porovnatelných informací o dopadu potravin na životní prostředí. Je třeba si uvědomit, že údaje o živinách a kalorické hodnotě, které jsou momentálně na etiketách uváděny, plně nepostihují složité vzájemné souvislosti mezi potravinami a zdravím a že na stávajících označeních zcela chybí informace o dopadu potravinářských výrobků na životní prostředí. Většina spotřebitelů sice ví, že jejich volba má určitý dopad na životní prostředí, označení produktů však neobsahují žádné informace, které by zákazníkům pomohly vybrat si udržitelné potraviny. Domnívá se, že označení by měla být jasná a měla by obsahovat relevantní informace, neměla by však být příliš složitá nebo zatěžovat výrobce potravin;

31. vyzývá Komisi, aby přijala opatření za účelem posílení dohledu a kontrol v potravinářském průmyslu, která umožní podpořit kvalitu potravin a zamezit nekalé hospodářské soutěži, čímž se zvýší důvěra a důvěryhodnost mezi spotřebiteli;

Pokyny pro zadávání zelených veřejných zakázek

32. zdůrazňuje, že zadávání veřejných zakázek, které se zhruba 14 % podílí na tvorbě HDP v EU, představuje potenciálně silný nástroj pro zajištění udržitelnějších dodávek (místních a ekologických) potravin prostřednictvím smluv veřejného sektoru o zajištění stravování ve školních a nemocničních jídelnách. Tyto příklady mohou posílit vazbu mezi venkovem a městy, o níž se hovoří v nové městské agendě Habitat III;

33. vyzývá Evropskou komisi k vyjasnění stávajících omezení v pravidlech pro zadávání veřejných zakázek, aby mohla být uplatňována kritéria udržitelnosti. Právní předpisy EU v oblasti hospodářské soutěže zakazují, aby byly v zadávací dokumentaci veřejných zakázek uváděny územní preference (například místní potraviny);

Přístup založený na víceúrovňové správě spojený s koncepcí udržitelné politiky EU v oblasti potravin

34. podporuje zřizování místních potravinových rad na místní úrovni za účelem plánování, včetně takových činností, jako jsou opatření pro zprostředkovávání kontaktů mezi výrobci a spotřebiteli, identifikování oblastí s problematickou dostupností potravin a oblastí pro nové trhy na regionální úrovni, a především pro zajištění toho, aby se občané mohli vyjádřit při formulování politik;

35. upozorňuje na to, že strategické plánování na regionální a místní úrovni má zásadní význam pro snížení celkového environmentálního dopadu potravinového systému. Z hlediska produkce často dochází k tomu, že výrobci v městských a příměstských oblastech a výrobci ve venkovských oblastech nemají k dispozici stejné služby (technická pomoc, úvěry, suroviny, zdroje);

36. zdůrazňuje, že je třeba svěřit místním a regionálním orgánům pravomoc iniciovat a řídit cílená environmentální opatření a umožnit jim uzavírat územní smlouvy, jež budou současně podepsány zemědělci nebo jejich zástupci ⁽⁷⁾;

37. domnívá se, že politika v oblasti udržitelných potravin realizovaná zdola nahoru by měla být v první řadě prováděna prostřednictvím silných partnerství pro místní rozvoj a místních orgánů (v regionech a městech) ⁽⁸⁾, mimo jiné v souladu s novou městskou agendou ⁽⁹⁾;

38. doporučuje, aby bylo podporováno více iniciativ měst, jako je *Milan Urban Food Policy Pact*, který byl přijat na světové výstavě Expo 2015 v Miláně věnované tématu *Potrava pro planetu – energie pro život*, s cílem podpořit spravedlivé, udržitelné a odolné potravinové systémy.

V Bruselu dne 22. března 2017.

předseda
Evropského výboru regionů
Markku MARKKULA

⁽⁷⁾ Legislativní návrhy k reformě společné zemědělské politiky a politiky rozvoje venkova po roce 2013 (CDR 65/2012).

⁽⁸⁾ Předběžné stanovisko Místní potravinové systémy (CDR 341/2010 REV).

⁽⁹⁾ Nová městská agenda: dokument, který vzešel z konference Habitat III.